

СИЛАБУС
навчальної дисципліни
«АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ КРИЗОВОЇ ПСИХОЛОГІЇ»

Кафедра юридичної психології

Дисципліна для підготовки здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти, ступеня вищої освіти доктора філософії за спеціальністю 08 «Право» галузі знань 081 «Право»

Статус дисципліни – вибіркова;
Рівень вищої освіти – третій (освітньо-науковий);
Ступінь вищої освіти – доктор філософії;
Форми здобуття вищої освіти – інституційна (очна (денна), заочна);
Мова навчання – державна;
Навчальний рік – 2020-2021
Форма підсумкового контролю – іспит

Галич Марина Юріївна,

Викладач кафедри юридичної психології,
доктор філософії

Національної академії внутрішніх справ

<https://scholar.google.com.ua/citations?user=CXP05ZoAAAAJ&hl=ru>
(093) 4270952

marinalukashenko@ukr.net

<https://www.naiu.kiev.ua/zagalnoakademichni-kafedri/kafedra-yuridichnoyi-psihologiyi.html>

Консультації:

Очні: у форматі співбесіди кожної середи тижня (упродовж 14.30-16.00)

Онлайн: електронною поштою, пн-пт з 9:00 до 16:00

Коротка анотація до навчальної дисципліни. Предметом вивчення навчальної дисципліни є внутрішньо особистісні, пояснювальні та адаптаційні механізми життєдіяльності особистості в скрутних і кризових життєвих ситуаціях, а також особливості поведінки людини та шляхи збереження її психологічного здоров'я в критичних ситуаціях.

Мета та цілі навчальної дисципліни. Метою викладання навчальної дисципліни «Актуальні проблеми кризової психології» є поглиблене вивчення феномену «психологічна криза», ознайомлення слухачів із особливостями проживання різних видів криз, формування професійних навичок надання психологічної допомоги. Теоретичні знання та практичні вміння, засвоєні в процесі вивчення дисципліни «Актуальні проблеми кризової психології», сприяють формуванню у здобувачів професійно важливих якостей.

Основним завданням вивчення дисципліни «Актуальні проблеми кризової психології» сформувати у здобувачів вищої освіти цілісне уявлення про поняття та феноменологію критичних станів та кризових періодів в житті людини, оволодіти формами та методами психологічної допомоги і підтримки особистості в кризовому стані.

Формат навчальної дисципліни. Навчальна дисципліна «Актуальні проблеми кризової психології» проводиться в очному/заочному форматі, має чітку структуру, завдання і систему оцінювання.

Методи навчання. Основними методами навчання є семінарські та практичні заняття, самостійна робота, виконання поточних контрольних завдань, виконання тестових завдань, підготовка реферативних повідомлень. Оцінка якості засвоєння знань з дисципліни «Актуальні проблеми кризової психології» включає поточний контроль успішності, виконання самостійної роботи та складання підсумкового контролю у вигляді іспиту.

Пререквізити. Перелік попередньо прослуханих навчальних дисциплін: «Загальна психологія», «Екстремальна психологія», «Кризова психологія», «Психологія девіантної поведінки», «Вікова психологія».

Перелік компетентностей, які забезпечує навчальна дисципліна, програмні результати навчання

За результатами опанування навчальної дисципліни «Актуальні проблеми кризової психології» здобувачі третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти, ступеня вищої освіти доктора філософії набувають інтегральну, загальні та фахові компетентності:

Інтегральна компетентність: Здатність до розв'язання комплексних проблем в галузі професійної та / або дослідницько-інноваційної діяльності у сфері психології, що передбачає глибоке переосмислення наявних та отримання нових цілісних знань та/або професійної практики.

Загальні компетентності:

- ЗК 1. Здатність створювати, висловлювати чи реалізовувати нові ідей, методи і технології шляхом критичного та інноваційного мислення з урахуванням впливу раціональних та ірраціональних, об'єктивних і суб'єктивних факторів, а також можливих варіантів розвитку подій.

- ЗК 2. Здатність вирішувати проблеми, досягаючи поставленої мети (цілей), через осмислення та розуміння змісту проблемної ситуації, її формулювання, планування та розв'язання, а також моніторинг одержаних результатів.

- ЗК 4. Здатність адаптуватися до змін у психологічному опосередкуванні соціальних процесів, спроможність до саморегуляції, самоконтролю, стійкості та емпатії, реалізації ефективної стратегії і тактики управління особистими емоціями та поведінкою.

- ЗК 11. Здатність проводити наукові дослідження та усвідомлювати соціальну відповідальність за вплив їхніх результатів на прогресивний поступ суспільства, а також урахувати під час підготовки особистої кваліфікаційної наукової праці вимоги академічної доброчесності.

Фахові компетентності:

- СК 4. Здатність досліджувати проблеми у правовій сфері на основі наукової методології з дотриманням принципів академічної доброчесності, оцінювати та вирішувати питання педагогічної діяльності з урахуванням стандартів професійної етики та соціальної відповідальності.

- СК 8. Здатність визначати та оперувати психологічними особливостями феноменів правової дійсності, застосовувати адекватні методи спонукання правослухняної поведінки, розробляти та впроваджувати профілактичні заходи стосовно формування та прояву девіацій розвитку особистості.

- СК 12. Здатність визначати проблеми сучасної віктимологічної профілактики, ґрунтуючись на системних наукових знаннях із кримінологічної віктимології, розуміти та прогнозувати стан віктимності та віктимізації суспільства, застосовувати систему заходів віктимологічної профілактики.

Програмні результати навчання:

- ПРН 1. Розуміти та використовувати філософсько-методологічні підвалини сучасної науки, зокрема юридичної, інтегративне праворозуміння і філософсько-правову методологію під час реалізації права, наукового пошуку та організації самостійної науково-дослідної роботи.

- ПРН 4. Розуміти особливості організації науково-дослідної діяльності з актуальних проблем правової теорії та юридичної практики, психолого-педагогічні закономірності професійного навчання та виховання здобувачів вищої освіти відповідно до державних стандартів, застосовувати наукову методологію та захищати результати науково-дослідної діяльності у встановленому порядку.

- ПРН 8. Використовувати психолого-юридичні засоби і прийоми в управлінні людьми, розумінні різних особливостей і проявів правової поведінки, правосвідомості та соціалізації особистості.

- ПРН 12. Організувати і проводити науково-теоретичні та прикладні дослідження з віктимологічної профілактики з використанням сучасної методології та інструментарію, вміти розробляти заходи віктимологічного впливу на окремі види кримінальних правопорушень.

Перелік компетентностей, розвитку яких сприяє вивчення навчальної дисципліни

Згідно з вимогами освітньої програми здобувачі вищої освіти повинні:

на рівні знань:

- основні поняття та категорії кризової психології;
- фактори, що впливають на особливості переживання особою психологічної кризи;
- психологічні засоби діагностики психологічної кризи особистості;

- методи та методики планування та проведення психологічних і соціально-психологічних досліджень в рамках кризової психології;
- основи надання психологічної допомоги особистості, яка переживає фрустраційні, постстресові стани під час проходження кризи.

на рівні вмінь та навичок:

- діагностувати та аналізувати проблеми, скрутні та кризові життєві ситуації та емоційні стани людей;
- формувати програми соціально-психологічного супроводу особистості в кризових та посткризових ситуаціях;
- надавати психологічну допомогу, консультації та підтримку людям, що переживають нормативні та ненормативні кризи на різних вікових етапах;
- використовувати адекватні стратегії подолання критичних ситуацій та способів соціально-психологічного впливу на особистість з метою формування у неї долаючої поведінки.

Структура навчальної дисципліни (тематичний план)

Вид заняття	Загальна кількість годин
лекції	10 год.
семінарські заняття / практичні	10/10 год.
самостійна робота	60 год.

Ознаки навчальної дисципліни:

Рік викладання	семестр	спеціальність	рік навчання здобувачів вищої освіти	Нормативний/вибірковий
2020	3	право	2	вибірковий (В)

Схема навчальної дисципліни

Тема заняття, кількість годин план заняття, тези	Вид навчального заняття	Необхідне обладнання	Ресурси в Інтернеті, література	Права та обов'язки здобувачів під час проведення навчального заняття	Перелік необхідних завдань, які мають виконати здобувачі на занятті	Бал (оцінки)	Примітки
<p>Т.1 Методологічні основи та система принципів кризової психології. Екстрена психологічна допомога. (2 год.)</p> <p>План:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття кризи та кризової ситуації. Динаміка кризи. 2. Кризові ситуації та їх характеристика. 3. Екстремальні ситуації. Типологія екстремальних ситуацій. 	Лекція	Ноутбук, проектор	http://extrpsy.nuczu.edu.ua/sites/all/books/extrpsy.pdf	Отримання якісних освітніх послуг; справедливе та об'єктивне оцінювання; виконувати вимоги освітньої програми.	Засвоїти теоретичний матеріал		
<p>Т.1 Методологічні основи та система принципів кризової психології. Екстрена психологічна допомога. (2 години)</p> <p>План:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Загальна характеристика нормативних та ненормативних криз. Поняття кризової ситуації. Динаміка кризи. 2. Кризові ситуації та їх види та характеристика. 3. Типологія екстремальних ситуацій. 	Семинар						
<p>Т.1 Методологічні основи та система принципів кризової психології. Екстрена психологічна допомога. (2 год.)</p>	Практ. заняття		http://extrpsy.nuczu.edu.ua/sites/all/books/extrpsy.pdf	Отримання якісних освітніх послуг; поважати гідність, права, свободи та законні інтереси учасників освітнього	Вирішення практичних завдань з метою формування уявлення щодо компетентності як досконалого	Від 2 до 5.	

<p>План:</p> <ol style="list-style-type: none"> Відпрацювання навичок невідкладної допомоги при кризових та екстремальних ситуаціях. Відпрацювання навичок надання першої психологічної допомоги особам, які мали посттравматичний стресовий розлад в анамнезі. 				<p>процесу, дотримуватися етичних норм тощо.</p>	<p>знання своєї справи, сутності виконуваної роботи, розуміння складних зв'язків, явищ і процесів, можливих способів і засобів досягнення намічених цілей.</p>		
<p>Т.2 Психологічний інструментарій та методи дослідження стану осіб у кризових ситуації. (4 год.)</p> <p>План:</p> <ol style="list-style-type: none"> Загальні принципи діагностичної роботи із особами, що постраждали внаслідок психотравмуючої ситуації. Особливості проведення клінічного інтерв'ю. Особливості проведення діагностичної бесіди. Поняття посттравматичного стресового розладу (ПТСР). 	Лекція	Ноутбук, проектор	http://extrpsy.nuczu.edu.ua/sites/all/books/extrpsy.pdf	Справедливе та об'єктивне оцінювання; виконання вимог освітньої програми.	Засвоїти теоретичний матеріал		
<p>Т.2 Психологічний інструментарій та методи дослідження стану осіб у кризових ситуації. (2 год.)</p> <ol style="list-style-type: none"> Принципи психодіагностичної роботи із особами, що постраждали внаслідок психотравмуючої ситуації. Особливості проведення 	Семінар	Ноутбук, проектор	http://extrpsy.nuczu.edu.ua/sites/all/books/extrpsy.pdf	Отримання якісних освітніх послуг; поважати гідність, права, свободи та законні інтереси учасників освітнього процесу, дотримуватися етичних норм тощо.	Відтворити навчальний матеріал у межах плану; змоделювати ситуації використанн я одержаних знань у практичній діяльності психолога.	Від 2 до 5.	

<p>клінічного інтерв'ю. 3. Особливості проведення діагностичної бесіди. 4. Загальна характеристика посттравматичного стресового розладу (ПТСР).</p>							
<p>Т.2. Психологічний інструментарій та методи дослідження стану осіб у кризових ситуації. (2 год.) Питання для опрацювання: 1. Використання психодіагностичних методик в роботі із працівниками організацій, які пережили психологічну кризу: - Методика діагностики оперативної оцінки самопочуття, активності, настрою (САН). - Методика вивчення рівня тривожності Тейлора (адаптація Т. Немчинова). - Методика діагностики суб'єктивного відчуття самотності (Д. Рассела, М. Фергюсона). - Диференційна діагностика депресивних станів Зунге (адаптація Т. Балашової). - Методика діагностики депресивних станів В. Жмурова. - Шкала депресії Бека.</p>	<p>Практ. заняття</p>		<p>http://extrpsy.nuczu.edu.ua/sites/all/books/extrpsy.pdf</p>	<p>Поважати гідність, права, свободи та законні інтереси учасників освітнього процесу.</p>	<p>Вирішення практичних завдань з метою пошуку оптимального психодіагностичного методу.</p>	<p>Від 2 до 5.</p>	

<p>Т.3. Особливості надання психологічної допомоги у кризових ситуаціях. (4 год.) План: 1. Характеристика методів психологічної допомоги особам, які пережили психотравмуючі події. 2. Робота із методом дебрифінгу. 3. Психологічне консультування при травмі із застосуванням метафоричних асоціативних карт (МАК). 4. Оглядова характеристика методу EMDR.</p>	Лекція	Ноутбук, проектор	http://extrpsy.nuczu.edu.ua/sites/all/books/extrpsy.pdf	Отримання якісних освітніх послуг; дотримуватися етичних норм тощо.	Засвоїти теоретичний матеріал		
<p>Т.3. Особливості надання психологічної допомоги у кризових ситуаціях. (6 год.) 1. Методи психологічної допомоги особам, які пережили психотравмуючі події. 2. Дебрифінг: загальна характеристика. 3. Психологічне консультування при травмі із застосуванням метафоричних асоціативних карт (МАК). 4. Характеристика методу EMDR.</p>	Семінар	Ноутбук, проектор	https://www.naiiau.kiev.ua/ http://www.nbu.gov.ua/ http://nplu.org/	Отримання якісних освітніх послуг; поважати гідність, права, свободи та законні інтереси учасників освітнього процесу, дотримуватися етичних норм тощо.	Відтворити навчальний матеріал у межах плану; змоделювати ситуації використання одержаних знань у практичній діяльності психолога.	Від 2 до 5.	
<p>Т.3. Особливості надання психологічної допомоги у кризових ситуаціях. (6 год.) Питання для опрацювання: 1. Психологічне консультування при травмі із застосуванням метафоричних асоціативних карт (МАК). 2. Оглядова характеристика</p>	Практ. заняття		https://www.naiiau.kiev.ua/ http://www.nbu.gov.ua/ http://nplu.org/	Поважати гідність, права, свободи та законні інтереси учасників освітнього процесу.	Вирішення практичних завдань з метою вирішення ситуативних задач.	Від 2 до 5.	

<p>методу EMDR.</p> <p>3. Опрацювання та проведення методик:</p> <ul style="list-style-type: none">- Методика «Незакінчені речення» (Сакса, Леві).- Торонтська алекситимічна шкала.- Методика діагностики рівня соціальної фрустрованості (Л. Вассермана)- Методика діагностики рівня емоційного вигорання (В. Бойко).- Методика діагностики рівня невротизації (Л. Вассермана)- Методика діагностики типу емоційної реакції на дію стимулів оточуючого середовища (В. Бойко).- Методика діагностики рівня суб'єктивного контролю Дж. Роттера.- Методика діагностики міжособистісних відносин Т. Лірі.- Способи копінг-поведінки (Р. Лазарус, С. Фолкман) та ін..							
---	--	--	--	--	--	--	--

ОСНОВНІ ІНФОРМАЦІЙНІ ДЖЕРЕЛА

1. Агазаде Н. В. И др. Оказание психологической и психиатрической помощи при чрезвычайных ситуациях: учеб. Пособие, Бишкек, 2013. – 366 с.
2. Белашева И. В. Психология экстремальных и чрезвычайных состояний: учебное пособие / Белашева И.В., Суворова А.В., Польшако-ва И.Н., Осипова Н.В., Ершова Д.А – Ставрополь: Изд-во СКФУ, 2015. – 262 с.
3. Власова О.І., Никоненко Ю.В. Соціальна психологія організацій та управління. Підручник. – Центр учбової літератури, 2010. – 398с.
4. Экстремальна психологія: Підручник / За заг. Ред.. проф.. О.В.Тімченка – К.: ТОВ «Август Трейд», 2007. – 502 с.
5. Зливков В.Л., Лукомська С.О., Федан О.В. Психодіагностика особистості у кризових життєвих ситуаціях / В.Л.Зливков, С.О. Лукомська, О.В. Федан. – К.: Педагогічна думка, 2016. – 219 с.
6. Истратова О. Н. Справочник психолога-консультанта организации / О. Н. Истратова, Т. В. Эксакусто. – Изд. 2-е. – Ростов н/Д: Феникс, 2007. – 638 с.
7. Киршке В. Клубника за окном. Ассоциативные карты для коммуникации и творчества / В. Киршке. – Моритц Эгетмейер – OH Verlag, 2010. – 240 с.
8. Копытин А. И. и др. Арт-терапия жертв насилия / Сост. А. И. Копытин. - М: Психотерапия, 2009. - 144 с.
9. Малкина-Пых И. Г. Экстремальные ситуации. – М.: Изд-во Эксмо, 2005. - 960 с.
10. Медицина екстремальних ситуацій: Навч. посібник / Б. Р. Богомольний, В. В. Кононенко, П. М. Чуєв. — Одеса: Одес. держ. мед. ун-т, 2001. — 412 с.
11. Организационная психология / Сост. и общая редакция Л.В.Винокурова, И.И. Скрипюка – СПб.: Питер, 2000. – 512с.
12. Основы экстренной психологической помощи: Учебно-методическое пособие / Федеральное государственное бюджетное образовательное учреждение высшего образования «Дагестанский государственный педагогический университет», 2016. – 80 с.
13. Основи реабілітаційної психології: подолання наслідків кризи. Навчальний посібник. Том 1. – Київ, 2018. – 208 с.
14. Основи реабілітаційної психології: подолання наслідків кризи. Навчальний посібник. Том 2. – Київ, 2018. – 240 с.
15. Посттравматическое стрессовое расстройство / под ред. В. А. Солдаткина ; ГБОУ ВПО РостГМУ Минздрава России. – Ростов н/Д : Изд-во РостГМУ, 2015. – 624 с.
16. Психологічна допомога постраждалим внаслідок кризових травматичних подій: методичний посібник / З. Г. Кісарчук, Я. М. Омельченко, Г. П. Лазос, Л. І. Литвиненко... Царенко Л. Г.; за ред. З. Г. Кісарчук. – К. : ТОВ “Видавництво “Логос”. – 207 с.
17. Психология деятельности в экстремальных условиях: Учеб. Пособие для студ. Высш. Учеб. Заведений / [В. Н. Непопалов, В. Ф. Сопов, А. В. Радионов и др.; под. Ред. А. Н. Блеера]. – М.: «Академия», 2008. – 256 с.
18. Психосоціальна допомога в роботі з кризовою особистістю : навчальний посібник / наук. ред. та керівник проблем. групи – Л. М. Вольнова. – К., 2012. – 275 с.

19. Рогачева Т. В. Психология экстремальных ситуаций и состояний: учеб. Пособие / Т. В. Рогачева, Г. В. Зелевский, Т. В. Левицкая. – Томск: Издательский Дом ТГУ, 2015. – 276 с.
20. Ромек В. Г. Психологическая помощь в кризисных ситуациях / В. Г. Ромек, В. А. Конторович, Е. И. Крукович. — СПб. : Речь, 2004. - 256 с.
21. Смирнов Б. А. Психология деятельности в экстремальных ситуациях / Б. А. Смирнов, Е. В. Долгополова. – Х.: Изд-во Гуманитарный Центр, 2007. – 276 с.
22. Хоружий С. М. Психологічна робота з посттравматичними стресовими розладами у військовослужбовців Збройних Сил України. Частина 2: Групові форми психологічної допомоги військовослужбовцям у подоланні наслідків психологічної травматизації : Методичний посібник / С. М. Хоружий, І. О. Пішко, Н. С. Лозінська. – К. : НДЦ ГП ЗСУ, 2017. – 84 с.
23. Шапиро Ф. Психотерапия эмоциональных травм с помощью движения глаз: основные принципы, протоколы и процедуры / Пер. с англ. А. С. Ригина / Ф. Шапиро. – М.: Независимая фирма «Класс», 1998. – 496 с.
24. Энциклопедия психодиагностики. Психодиагностика взрослых / Ред.-сост. Д. Я. Райгородский - Самара, 2009. – 704 с.

Ресурси:

<https://mon.gov.ua/ua>
<https://www.naiou.kiev.ua/>
<http://www.mns.gov.ua>
http://nuczu.edu.ua/rus/science/y_pns/

Технічне та програмне забезпечення/обладнання. Пакет програмних продуктів Microsoft Office; мультимедійний проектор, комп'ютер, інтерактивні дошки. Проведення занять з використанням мультимедійної установки, що надає ілюстративності під час висвітлення окремих прикладних аспектів психолого-педагогічного супроводження процесу управління персоналом.

Політика вивчення навчальної дисципліни та оцінювання. Дисципліна сформована та викладається відповідно до вимог Положення про академічну доброчесність у Національній академії внутрішніх справ, яке було розроблено на основі українського та світового досвіду етичної нормотворчості. Даний документ затверджений Вченою радою Національної академії внутрішніх справ (протокол № 5 від 27.03.2018) та введений в дію наказом ректора Академії (наказ № 422 від 30.03.2018). Згідно його положень члени наукової спільноти у своїй діяльності керуються нормами та правилами етичної поведінки та професійного спілкування, зважають на принципи, цінності, норми, правила та умови дотримання академічної доброчесності.

Оцінювання результатів навчання

<p>Загальна система оцінювання навчальної дисципліни</p>	<p><i>участь в роботі впродовж занять, у тому числі опрацювання завдань самостійної підготовки / екзамен – 60/40</i></p>
---	--

Вимоги до письмової роботи (за умови наявності)	<i>не передбачається</i>	
Семінарські заняття	<i>під час семінарських занять здобувачів відбувається опрацювання навчальних питань у межах плану, а також вивчення окремих розділів дисципліни під керівництвом викладача.</i>	
Умови допуску до підсумкового контролю	<i>за умови засвоєння визначеного науково-педагогічним працівником обсягу навчального матеріалу, виконання поточних практичних завдань.</i>	
Аудиторна робота (поточне накопичення балів)	Підсумковий контроль Залік	Підсумкова кількість балів
Мах 60%	Мах 40%	Мах 100%

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
		Оцінка	Пояснення
90-100	відмінно	A	відмінне виконання
85-89	добре	B	вище середнього рівня
75-84		C	загалом хороша робота
66-74		D	непогано
60-65	задовільно	E	виконання відповідає мінімальним критеріям
35-59	незадовільно	FX	необхідне перескладання
1-34		F	необхідне повторне вивчення курсу